

Aspekt wiosenny w grądzie

Fot. Ewa Romanow-Pękal

Wczesną wiosną, kiedy na drzewach jeszcze nie zdążyły rozwinąć się liście, do warstwy runa leśnego swobodnie docierają promienie słońca. Z tego momentu korzystają geofity, czyli rośliny, które przystosowały swój rytm rozwoju do szybkiego skorzystania z wiosennej porcji energii – ekspresowego zakwitnięcia i zmagazynowania zapasów na następny sezon. Geofity pokrywają las zamieniając kolorowymi kobiercami kwiatów, wśród nich: kokorycze, zawilce, przylaszczki, miodunki, ziarnopłony wiosenne. Wczesnowiosenny pojaw kwiatów jest możliwy dzięki zapasom pokarmu zgromadzonym w cebulach i kłączach.

Łąki wczesnowiosennych kwiatów, głównie kokoryczy pustych *Corydalis cava* i pełnych *Corydalis solida* w żyznym lesie grądowym.

Bielik nad Wisłą w okolicy Kwidzyna.

Fot. Piotr Opacian

Bieliki stosunkowo łatwo można zaobserwować nad Wisłą zimą? Czy domyślasz się dlaczego?

Zimowanie bielików nad Wisłą związane jest m.in. z niedopuszczeniem do całkowitego zamarznięcia tej rzeki poprzez pracę lodołamaczy. Zimą można obserwować nad Wisłą koncentrację ptaków tego gatunku przylatujących w poszukiwaniu pożywienia także z dalszych okolic.

Bioróżnorodność rozlewisk Wisły

...na miarę obszaru Natura 2000

Wierzby, zakrzaczenia oraz naturalne okresowe rozlewiska stwarzają w dolinie Wisły doskonałe warunki bytowania dla licznych gatunków ptaków, dlatego Dolina Dolnej Wisły jest ostoją ptasią o randze europejskiej, wchodząc w skład sieci Natura 2000.

Występuje tu ponad 40 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej Natury 2000, w tym gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi.

Łęczak

Bekas kszyc

Fot. Piotr Opacian

Czajka
Krwawodziób

Bóbr europejski nad Wisłą

Czy wiesz dlaczego bóbr spełnia bardzo ważną rolę ekologiczną?

Bobry, budując żeremia, spełniają bardzo ważną rolę ekologiczną – dzięki retencji wody tworzą się siedliska dla ptaków i wielu innych organizmów. Ten największy euroazjatycki ziemnowodny gryzoń doskonale odnajduje się nad większością pomorskich rzek, w tym nad Wisłą.

Fot. Piotr Opacian

KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności –
Centrum Rozwoju Społeczności Obywatelskiej
w ramach Rozgłoszonego Programu Funduszy Inicjatyw Obywatelskich
NOWEFIO na lata 2021-2030

Realizacja Programu
Funduszy Inicjatyw
Obywatelskich
NOWEFIO

Gęsi nad Wisłą w okolicy Kwidzyna

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000

Gęgawa. Fot. Piotr Opacian

W okresie wczesnowiosennych i jesiennych wędrówek ptactwo wodno-błotne występuje nad Wisłą w olbrzymich koncentracjach. Wtedy właśnie możemy obserwować nad Wisłą olbrzymie – kilkutyśięczne stada dzikich gęsi, z dominującą gęsią zbożową oraz często występującą w sąsiedztwie gęsią białoczelną i naszą rodzimą łęgową gęgawą.

Stado gęsi zbożowej, białoczelnej wraz z kilkoma osobnikami gęsi białolicy. Fot. Ewa Romanow-Pękal

Meandrująca Liwa

Liwa jest rzeką wąską, miejscami bardzo krętą, meandrującą, o urozmaiconym krajobrazie, który zmienia się niemal z każdym kilometrem. Długość rzeki wynosi ok. 110 km, a jej źródła znajdują się na Pojezierzu Ławskim w okolicach miejscowości Piotrkowo. Na terenie powiatu kwidzyńskiego przepływa przez gminy Prabuty i Kwidzyn, okala miasto Kwidzyn i dalej Doliną Kwidzyńską płynie w kierunku Białej Góry. Ze względu na liczne walory przyrodnicze i krajobrazowe Liwa stanowi cenny kompleks przyrodniczy. Najciekawsze odcinki Liwy, znajdujące się głównie na terenie powiatu kwidzyńskiego, zostały uznane za Obszar Chronionego Krajobrazu (Morawski, Rzeki Liwy oraz Sadliński).

Pachnica dębowa – gatunek świadczący o wysokiej bioróżnorodności siedliska

Jednym z organizmów zależnych od sędziwych, dziuplastych drzew jest pachnica dębowa *Osmoderma eremita*. Ten chrząszcz jest wymieniony w Załączniku nr 2 Dyrektywy siedliskowej Natura 2000, a w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt posiada status narażonego na wyginięcie. Jest to tzw. gatunek parasolowy, co oznacza, że w siedlisku zamieszkałym przez pachnicę występuje szereg innych organizmów zależnych od starych drzew.

Larwa pachnicy dębowej

Larwy pachnicy dębowej są polifagami drapieżnych, drutowców – larw tęgosię rzosowego *Ektor (Ectrogynus)*.

Imago wychodzące z kokonu

Często dopiero przy ścięcie drzewa okazuje się, że dziupla jest zasiedlona przez pachnicę. Świadczą o tym m.in. charakterystyczne odczepy wydzielane przez larwy owada. Dlatego ścięte drzewa w alejach, szczególnie te z dziuplami, należy traktować jako potencjalne siedlisko pachnicy.

Dziuple zasiedlone przez pachnicę często zajmują także wrpki gąsienicowa *Protoparce mammosus*. Ma odpycha widoczne owady, larwy obu gatunków w formie pędaków oraz odczepy.

Samiec pachnicy dębowej *Osmoderma eremita*

Fot. Ewa Romanow-Pękal

Porosty w sędziwych alejach

Stare drzewa w alejach są unikatowym zasobem przyrodniczym, stanowiąc siedlisko porostów, oraz wielu innych wielu organizmów, w tym chronionych, np. nietoperzy, ptaków, owadów, grzybów. Wiele z tych gatunków to organizmy charakterystyczne dla lasów pierwotnych. Aleje pod tym względem zastępują tym organizmom siedliska ekosystemu lasu pierwotnego – prześwietlonego z dużą ilością starych drzew.

Odnożyca jesionowa *Ramalina fraxinea* tworzy okazałe plechy, często w formie zwisających „taśm” sięgających do 30 cm długości.

Wabnica kielichowata *Pleurosticta acetabulum*

Biedronecznik *Jeckera Punctelia jeckeri*
Szarzynka skórzasta *Parmelina tillocea*

Przestrzeń rzekom – ludziom bezpieczeństwo

Fot. Piotr Opacian

Wezbranie wody jest nieodłączną cechą życia rzek i świadectwem ich potężnego piękna. Szczególnie wiosną, kiedy rzeki gromadzą wody roztopowe. Jest to zjawisko naturalne i bardzo pożądane przyrodniczo. Czy domyślasz się dlaczego?

Wody wezbranej rzeki niosą ze sobą wiele organizmów, np. mięczaki i skorupiaki, ryby, skrzek płazów, zarodniki mszaków, nasiona roślin... Organizmy lub ich części dostają się do oczek wodnych w dolinie rzeki, czy starorzeczy, wzbogacając ich bioróżnorodność, wzmacniając pulę genetyczną. Dzięki wezbraniom mogą rozwijać się nadrzeczne łąki i lasy. Nie należy, zatem, mylić wezbrań z powodziami.

Zyganea loti

Czosnek zielonawy

W rezerwacie „Kwidzyńskie Ostnice”

Fot. Ewa Romanow-Pękal

Warto wiedzieć, że w pobliżu Kwidzyna rośnie, objęta ścisłą ochroną gatunkową, trawa ostnica Jana *Stipa Joannis*. Ta ciepło- i sucholubna roślina, występuje tu na najbardziej wysuniętym na północny-wschód stanowisku w Polsce. Miejsce to jest objęte ochroną w postaci rezerwatu przyrody pod nazwą „Kwidzyńskie Ostnice”. Utrzymanie walorów przyrodniczych wymaga specyficznej ochrony czynnej polegającej na corocznym wypasie owiec, kóz i koników polskich. Zwierzęta zjadają rośliny o miękkich liściach, pozostawiając gatunki kserotermiczne, o liściach szorstkich i twardych.

Osa kłecanka

Owce wrzosówki podczas wypasu w rezerwacie „Kwidzyńskie Ostnice”.

Storczyki

Storczyki najczęściej są kojarzone z egzotycznymi regionami. Warto wiedzieć, że w naszej rodzimej florzę występuje ich około 47 i wciąż odkrywano są nowe gatunki. Wszystkie polskie storczyki są objęte ochroną gatunkową. Występują w różnych środowiskach, m.in.: na torfowiskach, ekstensywnych łąkach, w lasach. Uważny obserwator odnajdzie je także w okolicach Kwidzyna. Wśród najczęściej występujących gatunków spotkać można kruszczyka szerokolistnego, podkolana białego i stoplamka krwistego.

Kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* na łące nad rzeką Liwą w Kwidzynie.

Stoplamka krwista *Dactylorhiza incarnata* rośnie na wilgotnych łąkach i torfowiskach.

Podkolana biała *Platanthera bifaria* to gatunek związany z lasami.

Fot. Ewa Romanow-Pękal

Warto dbać o tradycyjne sady

Wysokopienne drzewa owocowe jeszcze do niedawna stanowiły charakterystyczny element polskiego krajobrazu. Wraz z wiekami tradycji ich uprawy, wykształciły się odmiany, które przystosowały się do lokalnych czynników klimatycznych i warunków biologicznych, stając się odpornymi na mrozy i choroby. Niegdyś powszechną czynnością, wpisaną w kalendarz prac rolnych w każdym gospodarstwie było szczepienie drzew, dosadzanie, pielęgnacja sadu. Stare drzewa owocowe stanowią bezcenny zasób genów, a sady stały się ciekawymi układami przyrodniczymi, z charakterystycznymi dla siebie gatunkami owadów, ptaków.

W okolicach Kwidzyna najczęściej sadów tradycyjnych zachowało się w dolinie Wisły.

Wonnica piźmówka

Fot. Ewa Romanow-Pękal

Ci, co tworzą i wykorzystują dziuple

Dziuple w drzewach powstają głównie w efekcie intensywnej pracy jednej grupy ptaków – dzięciołów. To właśnie one aktywnie kują w drzewach dziuple, aby w ich bezpiecznym wnętrzu złożyć jaja i wychować pisklęta. Z pozostawionych, pustych dziupli korzysta w naszym kraju około 40 gatunków innych ptaków, nietoperze, owady.

Kowalik *Sitta europaea*

Krętogłów *Jynx torquilla*

Nocek rudy *Myotis daubentonii*

Szerszeń europejski *Vespa crabro*

Bogatka *Parus major*

Dzięciol średni *Dendrocopos medius*

Dudek *Upupa epops*

Dzięciol czarny *Dryocopus martius*

Fot. Maciej Rodziewicz

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności - Centrum Rozwoju Społeczności Obywatelskiej w ramach Rządowego Programu Fundacji Inicjatyw Obywatelskich NOWE FIO na lata 2021-2030

W koronach sędziwych drzew

Zazwyczaj mało wiemy o bogactwie życia toczącego się w koronach sędziwych drzew. Podcinanie konarów drzew, przerzedzenie alej, lub ich zanikanie stanowią podstawowe zagrożenie dla organizmów wybitnie związanych z koronami drzew, ponieważ rozluźnienie koron uniemożliwia przemieszczanie się. Przykładem takiego zwierzęcia spotykanego w alejach jest popielica szara. Wśród owadów warto zwrócić uwagę na kwietnicę okazałą, która zamieszkuje dziuple w konarach drzew.

Fot. Ewa Romanow-Pękal

Kwietnica okazała *Prosternis oeruginosa*. Ten, objęty ścisłą ochroną gatunkową, chrząszcz wyróżnia się niezwykle pięknym ubarwieniem i okazałymi rozmiarami zbliżonymi do pachnicy dębowej. Fot. Jarosław Mały

Popielica szara *Glis glis*. Sprawnie porusza się w koronach drzew wykorzystując do tego puszysty ogon. Na zimę schodzi do dziupli w dolną część pnia i tam zapada w sen. Fot. Lubomir Hlášek

Fot. Piotr Opacian

W międzywalu Wisły w okolicy Kwidzyna. Obszar Natura 2000.

Starorzecza i oczka wodne w międzywalu Wisły stają się doskonałą stołówką po ustąpieniu wód wezbraniowych. Podczas podniesionego poziomu wody wraz z wiślaną wodą do zbiorników dostają się ryby. Ptaki szybko orientują się w sytuacji, koncentrując się, w tych zasobnych w pokarm, miejscach. Na zdjęciach: bocian czarny *Ciconia nigra*, czapla biała *Ardea alba*, czapla siwa *Ardea cinerea*.

W jednym momencie w niewielkim zbiorniku wodnym żerowało wiele gatunków chronionych ptaków. Czy domyślasz się dlaczego?

KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności –
Centrum Rozwoju Społeczności Obywatelskiej
w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
NOWEFIO na lata 2021-2030

Fot. Piotr Opacian

Wilk – silny, wytrwały, jednak zależny od świadomości ludzi

W ostatnich latach dzięki wzrostowi świadomości przyrodniczej postrzeganie wilka ulega stopniowej poprawie – miejsce strachu zaczyna zajmować zrozumienie jego roli w ekosystemie. Dawniej wilki były szeroko rozprzestrzenione, lecz ekspansja człowieka wpłynęła na znaczne ograniczenie ich populacji. W okolicach Kwidzyna wilki w ostatnich latach są coraz częściej obserwowane, co świadczy o dużym bogactwie biologicznym terenu oraz o ekologicznej łączności kwidzyńskich lasów z innymi obszarami. Zwykle terytorium zajmowane przez watahę to 100–300 km², ale wielkość ta zależy od dostępności pokarmu i terenu. Może występować współużytkowanie części terenu przez dwie konkurujące watahy.

Wilk, jako drapieżnik stojący na szczycie piramidy pokarmowej, musi mieć co jeść. Mając zasobne siedlisko, a do takich należą kwidzyńskie lasy bogate w sarny i jelenie, wilki trzymają się daleko od zwierząt domowych. Nie atakują też ludzi!